

[Sini Lehto](#)

Verkkokurssi - elämänmakuinen oppimisseikkailu?

Tässä artikkelissa tarkastellaan verkko-opetusta kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Chydenius-Instituutin (JY) verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen viidestä periaatteesta tarkastelun kohteena on verkko-opetuksen mielekkyys. Artikkelin tavoitteena on selvittää seikkailun ja elämyksellisyyden merkitystä mielekkäiden oppimiskokemusten syntymiselle verkko-opetuksessa. Samalla kartoitetaan mahdollisuuksia edistää mielekkään oppimisen toteutumista verkko-opetuksessa opiskelijälähtöisen suunnittelun, seikkailupohjaisten opetusmenetelmien, kuten kokemuksellisen oppimisen, ohjaus- ja tukipalvelujen sekä mielekkään oppimisen seitsemän kriteerin toteuttamisen avulla.

Artikkeli on osa useamman artikkelin muodostamaa sarjaa, jossa käsitellään verkko-opetuksen eri ulottuvuuksia. Sarjassa on aikaisemmin ilmestynyt "[Open and Flexible Online Courses – Reality or Fiction?](#)" -artikkeli (Lehto 2002) ja samanaikaisesti tämän artikkelin kanssa julkaistaan "[Kolmen tutkimuksen palapeli.](#)"

[Millainen kuva verkko-opetukseen?”](#) (Luoto 2003) ja [”Turhaa koristelua? Visuaalisuus verkko-opiskelussa”](#) (Stång 2003) –artikkelit.

Sisältö

1. [Teknologiadeterminismistä mielekkyyden tavoitteluun](#)
2. [Elämä itsessään on suuri seikkailu](#)
3. [Seikkailumieltä myös koulutuksen kentälle](#)
4. [Opiskelija suunnittelun keskipisteessä](#)
5. [Tarpeellista tukea läpi oppimisprosessin](#)
6. [Mielekkyyttä verkko-opetukseen kokemuksellisen oppimisen keinoin](#)
7. [Oppimisen iloa verkossa](#)
8. [Lähteet](#)

1. Teknologiadeterminismistä mielekkyyden tavoitteluun

Verkko-opetusta on toteutettu Suomessa jo parin vuosikymmenen ajan. Yhä useammat koulutusorganisaatiot ovat lähteneet toteuttamaan omaa verkko-opetustarjontaansa. Alkuvaiheessa huomio kohdistui useimmiten teknisiin ratkaisuihin pedagogisen mielekkyyden kustannuksella, mikä oli sinänsä ymmärrettävissä teknisten laitteiden ja ohjelmien vierautena. Tänä päivänä, kokemusten karttuessa ja erilaisten käyttökoulutusten ansiosta, opettajien ja koulutusten suunnittelijoiden tietotekniset taidot yltyvät yhä lähemmäs sitä osaamistasoa, jossa voidaan työskennellä tekniikan häiritsemättä pedagogisten ratkaisujen suunnittelua ja toteuttamista. Näin päästään joustamattomista, kankeista, yksioikoista tai liian kompleksista verkko-opetuksen toteutuksista kohti mielekkäitä, elämyksellisiä ja opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaisia verkkokursseja.

Kiristyvän kilpailun maailmassa asiakaslähtöisyydestä on tullut ensisijaisen tärkeää myös koulutuskentällä. Verkko-opetus mahdollistaa koulutuksen tarjoamisen maantieteellisistä etäisyyksistä huolimatta, joten enää ei asiakkaan tarvitse valita

sen lähimmän koulutusorganisaation koulutuspalveluja. Sen sijaan hän voi etsiä käsiinsä itselleen tarkoituksenmukaisimpia koulutuspalveluja tarjoavan tahon, vaikkapa maan toiselta puolelta. Verkossa asiakkaan ulottuvilla on rajaton määrä erilaisia verkko-opetuskokonaisuuksia, joten erottuakseen joukosta koulutusorganisaation on etsittävä omat myyntivalttinsa.

Pitkällisen kehittämistyön tuloksena Chydenius-Instituutin Verkostoyliopiston sisältötuotanto-

hankkeissa verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen periaatteiksi on valittu mielekkyys, monimuotoisuus, joustavuus, käytettävyys ja visuaalisuus. Nämä viisi periaatetta ovat hioutuneet kahden vuoden aikana verkkokurssien suunnittelu- ja toteutusprosesseista kertyneiden kokemusten ja arviointitutkimusten kautta.

Tietoisesti niiden toteuttamiseen pyrkimällä voidaan löytää konkreettisia välineitä toteuttaa verkko-opetusta opiskelijalähtöisesti. Asettamalla opiskelija suunnittelun keskipisteeseen on mahdollista luoda laadukkaita ja käyttäjien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia verkko-opetuskokonaisuuksia.

Kuva 1. Verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet Chydenius-Instituutissa.

Tässä artikkelissa tarkastellaan Chydenius-Instituutin verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen periaatteista mielekkyyttä, sen merkitystä opiskelijalle ja sen toteutumista käytännössä. Aluksi artikkelissa pohditaan seikkailun ja elämyksellisyyden merkitystä yleisesti ihmisen elämälle ja erityisesti oppimisprosessille. Tämän jälkeen tarkastelu kohdistetaan verkko-opetuksen

suunnittelu- ja toteutusprosessiin; miten opiskelija voidaan ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa, miten ohjaus- ja tukipalvelujen tarjoaminen voi edistää mielekästä oppimista ja miten mielekkään oppimisen seitsemää kriteeriä voidaan toteuttaa verkko-opetuksen käytännössä. Näkökulman valinnan perusteena on yleinen elämyksellisyyden korostaminen tavoiteltavana elämänsisältönä sekä ennen kaikkea aidon kokemuksellisuuden merkitys mielekkään oppimisen kannalta.

2. Elämä itsessään on suuri seikkailu

Elinikäinen oppiminen on tänä päivänä jokaisen kansalaisen elämää. Oppiminen on osa ihmisen jokapäiväistä toimintaa kaikissa elämänympäristöissä; kotona, päiväkodeissa, oppilaitoksissa, työpaikoilla, yhdistystoiminnassa ja harrastuksissa. Ihminen kerää kokemuksia, näkemyksiä ja osaamista läpi elämänsä.

Seikkailut ovat kuuluneet ihmisen elämään läpi historian. Nykypäivän ihmisellä on alitajuinen tarve seikkailla, vaikkakaan elämän perusedellytykset eivät sitä enää edellytä. (Martikainen-Pellikka 1998, 35-36.) Ihminen etsii yhä enemmän ja yhä hurjempia mahdollisuuksia toteuttaa itseään, kokea elämyksiä ja saada elämälleen sisältöä. Monissa yhteyksissä nykypäivän ihmistä voidaanakin luonnehtia "extreme" – hakuseksi. Elämälle etsitään sisältöä kokeilemalla mitä rajumpia seikkailulajeja, kuten laskuvarjohyppyä, kalliokiipeilyä, jäätikkövaelluksia.

Huippuelämysten metsästäminen voi joko etäännyttää todellisuudesta tai se voi viedä kohti todellisuutta. Kun ihminen pyrkii etäämmäksi todellisuudesta, hän hakee huippuelämyksiä mahdollisimman kaukaa ja korkealta. Sen sijaan "elämyspedagogisesta näkökulmasta huippuelämykset kuuluvat elämään, ne ovat osa sitä, sen suola ja sokeri". (Lehtonen 1998, 105.) Tärkeintä olisikin tiedostaa, että arkipäiväisetkin kokemukset tarjoavat mahdollisuuden elämyksellisyydelle ja seikkailuntunteelle. Niiden saavuttamisessa merkittävämpää ovat mielen tapahtumat kuin fyysiset puitteet:

" Vapaa-ajan tapaan seikkailu on enemmän mielenlaatu, se on vapaasti valittava ja sisäisesti motivoiva. Voidaan sanoa niinkin, että seikkailu on epävarmuutta sisältävää

vapaa-aikaa. Seikkailun tulee pohjautua aina vapaaehtoisuuteen ja omaan valintaan.” (Telemäki 1998, 19.)

Seikkailu voidaan nähdä myös kokonaisvaltaisena ja integroivana lähestymistapana yksilön kehitykseen. Seikkailussa olennaista on, että yksilö ottaa haasteen vastaan selviytyä ennenkokemattomasta tehtävästä, jossa hänellä on mahdollisuus kohdata omat kykynsä ja rajansa; kokea huippuelämys. Tärkeintä seikkailussa on, että seikkailija ”oppii tuntemaan jotain olennaista itsestään ja rajoistaan”. (Heinonen 1995, 10, Martikainen-Pellikan 1998, 36 mukaan.)

3. Seikkailumieltä myös koulutuksen kentälle

Elämyspedagogiikka on yksi pedagoginen suuntaus, jolla on kiinteät yhteydet humanistiseen psykologiaan. Elämyspedagogiikan vaikutuksesta on syntynyt erilaisia seikkailupohjaisia kasvatus- ja opetusmenetelmiä, kuten kokemuksellinen ja elämyksellinen oppiminen. (Martikainen-Pellikka 1998, 40.) Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa merkittävän jalansijan on saanut erityisesti kokemuksellinen oppiminen, jonka avulla mahdollistetaan elämysten kautta mielekkäiden oppimiskokemusten syntyminen.

Seikkailupohjaisuus voidaan havaita Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa vapaaehtoisuuden, ennakoimattomuuden sekä yksilöllisyyden kautta. Ensinnäkin aikuiskoulutusorganisaationa Chydenius-Instituutissa opiskelu perustuu pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen ja aikuisen omaan valintaan. Toisekseen, vaikka formaalin koulutuksen puitteissa oppimisprosessi pyritäänkin suunnittelemaan huolella etukäteen, se todellisuudessa sisältää aina yllätyksien mahdollisuuden. Oppimisprosessin kaikkia vivahteita onkin täysin mahdotonta ennakoida etukäteen, kuten Bowles (1998, 29) kirjoittaa seikkailun luonteesta:

” Seikkailu on epävarma perhonen, jossa on saavuttamatonta kauneutta. Seikkailuun ei voi tarrata kiinni, eikä sitä voi siten omistaa. Se on aina kiusoittelevan illusorinen.

Seikkailun määrittelemisen ja seikkailun

tallentaminen arkistoihin on siten sen arvokkuuden ja hengen kieltämistä.”

Kuva 2. Aikuisopiskelukin voi olla seikkailu; yksilöllinen mielen seikkailu.

Oppimisprosessi seikkailuna määrittyy vapaaehtoisuutensa ja arvaamattomuutensa lisäksi henkilökohtaisuutensa kautta; jokainen oppimisprosessi on henkilökohtainen kokemus, aivan kuten jokainen seikkailu sisältää sen kokeneen ihmisen yksilölliset tulkinnat. Erityisesti huippuelämysten kokeminen on yksilöllistä; kahta samanlaista seikkailua ei ole – tuskin tuleekaan. Eri ihmiset kokevat eri kokemukset huippuelämyksinä, sillä ollakseen huippuelämys, elämyksen on paitsi kytkeydyttävä ihmisen arkielämään myös muututtava osaksi sitä (Lehtonen 1998, 105).

Yksilöllisyys korostuu myös siinä, että varsinainen seikkailu tapahtuu opiskelijan ”korvien välissä, ihmisessä itsessään löytöretkenä omaan itseensä” (Haapasalo 1992, 20-24, Martikainen-Pellikka 1998, 38 mukaan).

Chydenius-Instituutin Verkostoyliopiston sisältötuotantohankkeissa tuotettujen verkkokurssien kohdalla seikkailupohjaisuuteen on pyritty muun muassa seuraavien seitsemän vaiheen kautta Kolbin (1984) ja Deweyn (1951) näkemyksiä kokemuksellisesta oppimisesta soveltaen:

1. Lähtökohtana on valmius kehittää verkko-opetusta elämykselliseksi ja kyky tuntea aikuisopiskelijoiden tarpeet, vahvuudet ja persoonallisuuden ominaisuudet.
2. Yhteiselle oppimisprosessille luodaan verkko-oppimisympäristö, jossa on tarkoituksenmukaisia virikkeitä seikkailuvietin herättämiseksi.
3. Oppimisprosessi alkaa aikuisopiskelijasta, joka toimii vuorovaikutuksessa opettajan ja muiden opiskelijoiden kanssa.
4. Verkko-oppimisympäristössä aikuisopiskelija toimii aktiivisesti pään, sydämen ja käden välityksellä eli hyvin kokonaisvaltaisesti. Tarkoitus ei ole omaksua valmiita tietopaketteja.
5. Opiskelijaryhmä toimii yhdessä mieltien, analysoiden, suunnitellen, toimien, hyväksyen toinen toisensa, kuunnellen toisia, työskennellen yhdessä yhteisen päämäärän eteen – mutta ennen kaikkea kiinnostuen ja aktivoituen

itse tiedon ja ymmärryksen hankintaan. Opettaja puolestaan huolehtii tarpeellisten tuki- ja ohjauspalveluiden tarjoamisesta.

6. Opiskelijoiden tavoitteena on ratkaista yhteinen, merkityksellinen ongelma. Ongelmanratkaisutilanne riippuu verkko-opetuksen tavoitteista ja sisällöstä sekä opiskelijoiden tarpeista.
7. Yhteisen oppimisprosessin tarkastelun ja arvioinnin myötä verkko-opetuksen aikana koetut elämykset nivoutuvat yhteen muodostaen merkityksellisten oppimiskokemusten vyyhdin. (vrt. Karppinen & Valta [ei vuosilukua].)

Vaiheiden läpikäymisen aste vaihtelee verkkokurssista toiseen ja kaikilla verkkokursseilla ei edes käydä jokaista vaihetta läpi. Tavoitteena on ensisijassa löytää kulloisellekin verkkokurssille sen tavoitteita, sisältöjä ja kohderyhmää parhaiten palvelevat ratkaisut. Nämä seitsemän vaihetta ovat kuitenkin jokaisen verkkokurssin suunnitteluprosessin alkuvaiheessa mukana ja tapauskohtaisesti harkitaan niiden soveltuvuutta verkkokurssin toteuttamiseen.

Vaiheet 1 ja 2 liittyvät kiinteästi verkko-opetuksen suunnitteluvaiheeseen ja vaiheet 3-7 puolestaan verkko-opetuksen toteuttamiseen. Suunnitteluvaihetta tarkastellaan lähemmin luvussa 4 ja toteuttamiseen liittyviä vaihteita luvuissa 5 ja 6.

4. Opiskelija suunnittelun keskipisteessä

Mielekkään ja elämyksellisen verkko-opetuksen suunnittelu lähtee Chydenius-Instituutissa pedagogisen käsikirjoituksen laatimisesta, joka ohjaa niin verkkokurssin rakenteen ja teknisten ratkaisujen valintaa kuin opiskelijoiden ja opettajan toimintaa verkko-opetuksen aikana. Pedagogisessa käsikirjoituksessa määritellään verkko-opetuksen taustalla vaikuttavat oppimiskäsitykset ja didaktiset mallit, kartoitetaan kohderyhmän erityispiirteitä, rajataan verkko-opetuksen sisällöt ja tarvittavat oppimateriaalit, hahmotellaan opiskelijan ja opettajat toimintamuodot sekä asetetaan arvioinnin peruslinjat (Ahonen ym. 2002).

Kuva 3. Opiskelija verkko-opetuksen suunnittelun keskipisteessä.

Keskeisimmät pedagogisessa käsikirjoituksessa käsiteltävät asiat, jotka edistävät mielekkyyden toteutumista verkko-opetuksessa ovat:

1. **Kohderyhmän erityispiirteiden kartoittaminen.** Heterogeenisestä aikuisopiskelijoiden muodostamasta kohderyhmästä etsitään sellaisia ominaisuuksia, jotka kuvaavat erityisesti suunnitteilla olevaan verkko-opetukseen osallistujia. Tällaisia ominaisuuksia voivat olla tietoteknisten taitojen taso, aikaisemmat kokemukset verkko-opiskelusta, tekniset ja ajankäytön resurssit tai aikaisemmat tiedot ja taidot sisällöistä.
2. **Verkko-opetuksen tavoitteiden ja sisältöjen suunnittelu.** Valittavat teemat määritellään mahdollisimman tarkasti opiskelijan toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Verkko-opetukseen etsitään asiakasta kiinnostavia ja asiakkaan tarpeita palvelevia aiheita. Sisältöjen kiinnostavuus ja houkuttelevuus on tärkein verkko-opetuksen myyntivaltti, jonka perusteella asiakas tekee lopullisen päätöksen osallistua tai olla osallistumatta.
3. **Oppimateriaalien määrittely.** Kartoitetaan vaihtoehtoja esittää verkko-opetuksen sisältömateriaali. Tässäkin huomioidaan asiakas eli sisällöt pyritään esittämään siinä muodossa, joka palvelee asiakasta parhaiten. Koska jokaisella opiskelijalla on oma oppimistyylinsä, suunnittelussa etsitään

monimuotoisia tapoja esittää oppimateriaali. Näin oppimistyylistä riippumatta opiskelijalla on käytössä itselleen sopivassa muodossa esitetty materiaali:

- *Auditiivinen* oppija oppii parhaiten kuulohavaintojensa perusteella, joten verkko-opetuksessa hänelle tarjotaan erilaisia äänitiedostoja.
- *Visuaalinen/non-verbaalinen* oppija puolestaan oppii parhaiten näköhavaintojensa kautta, joten verkko-opetuksessa hänelle tarjotaan kuva- ja videomateriaaleja, silmälliseksi järjestettyjä tekstimateriaaleja sekä erilaisia kaavioita, taulukoita, karttoja ja animaatioita.
- *Visuaalinen/verbaalinen* oppija oppii parhaiten kirjallisen informaation kautta, joten verkko-opetuksessa hänelle tarjotaan erilaisia järjestelmällisesti ja huolellisesti laadittuja tekstimateriaaleja.
- Sen sijaan *kinesteettinen* oppija oppii parhaiten tuntohavaintojensa ja kokemusten perusteella, joten verkko-opetuksessa hänelle tarjotaan mm. mahdollisuus omakohtaisten kokemusten kautta oppimiseen, muistiinpanojen tekemiseen ja erilaisten havaintoesitysten tarkasteluun. (mm. Filppula 2001.)

4. **Opiskelijan ja opettajan toimintamuotojen määrittely.**

Oppimiskäsitykset ja valitut didaktiset mallit vaikuttavat siihen, millaista opiskelijan ja opettajan toiminta verkko-opetuksen aikana on.

Kokemuksellisen oppimisen mukaisesti oppimisprosessissa keskitytään opiskelijan omien kokemusten tai muiden kokemusten jakamiseen ja analysointiin, apuna käytetään tekstimuotoisia kuvauksia ja ääni- tai (video) kuvamuotoista "kokemusmateriaalia". Tärkeää on se, että kokemuksista todella opitaan, eikä niistä keskusteleminen ole ainoastaan viihdyttävää tarinoimista.

5. **Arvioinnin peruslinjojen asettaminen.** Verkko-opetuksen taustalla olevat oppimiskäsitykset ja didaktiset mallit ohjaavat myös arvioinnin toteuttamista. Kokemukselliseen oppimiseen keskittyvässä verkko-opetuksessa arviointi ja palautteenanto on mahdollisimman yksilöllistä ja se kohdistuu yksilöllisiin oppimisprosesseihin. Opettajan tekemän arvioinnin lisäksi hyödynnetään paljon opiskelijoiden itsearviointia. Arvioinnissa pyritään nivomaan yksilölliset

oppimiskokemukset yhdeksi kokonaisuuden muodostavaksi prosessiksi.

Kaikki pedagogisessa käsikirjoituksessa käsiteltävät asiat liittyvät kiinteästi opiskelijaan, hänen huomioimiseensa verkko-opetuksen suunnittelun alkumetreiltä aina verkko-opetuksen päättymiseen asti. Käsikirjoituksen laatimisessa voidaan apuna käyttää aikaisempien verkko-opetustoteutusten aikana kerättyä opiskelijapalautetta tai vaikkapa osallistuja-analyysia, jossa verkko-opetukseen ilmoittautuneille lähetetään ennen verkko-opetuksen alkua kartoittava kyselylomake. Näin kertynyt tieto on kuitenkin vain suuntaa-antava, joten verkko-opetuksen joustavalla ja monimuotoisella toteutuksella voidaan tarjota opiskelijalle mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Tavoitteena on ensisijaisesti luoda verkko-opetuksesta opiskelijan kannalta mielekäs, elämyksellinen ja kokemuksellinen seikkailu, josta on mahdollista ammentaa relevantteja eväitä muille elämänalueille.

5. Tarpeellista tukea läpi oppimisprosessin

Pedagogisen käsikirjoituksen lisäksi verkko-opetuksen mielekkyyttä voidaan lisätä tarjoamalla opiskelijalle erilaista tukea ja ohjausta, jota hän tarvitsee itseohjautuvuudestaan huolimatta. Tutkimusten mukaan opettajan antaman ohjauksen tarve verkossa vain kasvaa verrattuna lähiopetukseen (Kynäslahti & Wager 1999). Lehtinen (1997) käyttää nimitystä "scaffolding", joka tarkoittaa tietynlaisten rakennustelineiden rakentamista opiskelijan oppimisen tukemiselle. Opettaja ei tällöin puutu suoraan opiskelijan tiedon rakentamiseen, vaan pyrkii mahdollisimman oikeaan aikaan antamaan opiskelijalle strategisia vihjeitä, miten edetä oppimisprosessissa, ja ohjaa myös opiskelijaa itseään arvioimaan omaa suoritustaan.

Oppimisen ohjaamisen lisäksi opiskelija tarvitsee vaihtelevassa määrin sosiaalista ja teknistä tukea. Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa opiskelijan käyttöön annetaan kirjalliset ohjeet verkko-opiskelun käytänteistä sekä mahdollisen oppimisalustan tai muun käytettävän teknisen sovelluksen käytöstä. Ohjeiden lisäksi järjestetään mahdollisuus saada neuvoja opettajalta ja tekniseltä tukihenkilöltä. Opiskelijalla on usein tarve keskustella opettajan kanssa mitä

erilaisimmista asioista. Tämän yhteydenpidon välineenä käytetään keskustelulistoja, sähköpostia, chatia, puhelinta, audio- tai videoneuvottelua tai face-to-face –tapaamisia. Teknistä tukea opiskelija tarvitsee, koska verkko-opetuksessa ollaan tekemissä erilaisten teknisten sovellusten kanssa. Niiden käyttö voi olla opiskelijalle vierasta tai hänellä on vain vähän niiden käyttökokemusta. Verkko-opetuksessa onkin mukana tekninen tukihenkilö, johon opiskelija voi ottaa teknisissä ongelmatilanteissa yhteyttä.

Yleensä tuen ja ohjauksen tarve on suurin oppimisprosessin alkuvaiheessa. Alkuvaiheen tuki ja ohjaus saattaa olla myös sisällöltään erilaista kuin myöhemmin tarvittava tuki; alkuvaiheen konkreettiset kuka, mitä ja missä -kysymykset muuttuvat oppimisprosessin edetessä miten, kuinka ja miksi -kysymyksiksi. (Kiviniemi 2000.) Vaikka erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä korostetaankin opiskelijan aktiivista roolia ja itseohjautuvuutta oppimistavoitteiden saavuttamiseksi, ei verkko-opetuksessakaan opiskelijaa jätetä "oman onnensa varaan". (Hakkarainen & Järvelä 1999; Ruotsalainen & Tervola & LeBaron 2000.) Sen sijaan opiskelijalle tarjotaan koko oppimisprosessin kattava tukijärjestelmä, joka muuttuu joustavasti opiskelijan muuttuvien tarpeiden mukaan. Näin opiskelijalle mahdollistuu tarkoituksenmukaisen tuen saaminen.

6. Mielekkyyttä verkko-opetukseen kokemuksellisen oppimisen keinoin

Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa on lähdetty siitä, että opiskelijoita motivoivat toimivat pedagogiset ratkaisut sekä kiinnostavat työskentelytavat ja sisällöt - ei uutuudenviehätys. Oikein kohdennetuilla valinnoilla on luotu edellytyksiä opiskelijoiden motivoitumiselle. Tehokas verkko-opiskelu edellyttää kuitenkin vastuullisia, (sisäisesti) motivoituneita opiskelijoita, joiden tavoitteena on ennemmin oppiminen kuin opintoviikkojen saaminen (Aggarwal & Bento 2000). Motivoituneen opiskelijan on helpompi sitoutua verkko-opetuksen toimintakulttuuriin ja työskentelytapoihin.

Kokemuksellinen oppiminen, joka on yksi seikkailupohjaisista kasvatus- ja

opetusmalleista, on merkittävässä roolissa Chydenius-Instituutin verkko-opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa (ks. Bowles 1998, 47). Tavoitteena on tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia kokea "mielen seikkailuja", joihin päästään mielekkyyden toteuttamisen kautta. Mielekkyys nähdään sellaisena verkko-opetuksen ominaisuutena, jonka mukaan verkko-opetus on opiskelijan elämän kannalta tarkoituksenmukaista, tiukasti sidoksissa opiskelijan muihin elämäntilanteisiin ja liitettävissä opiskelijan aikaisempiin tieto- ja taitorakenteisiin. Opiskelijoiden sisäiseen motivoitumiseen voidaan siis vaikuttaa myös ulkoapäin pyrkimällä toteuttamaan mielekkään oppimisen kriteereitä, joita ovat aktiivisuus, konstruktivisuus, yhteistoiminnallisuus, intentionaalisuus, kontekstuaalisuus, itseohjautuvuus ja yksilöllisyys (mukaan Jonassen 1995, Nevgin & Tirrin 2001, 119-120 mukaan). (Ks. Taulukko 1.)

Taulukko 1. Mielekkään oppimisen kriteerien avaaminen verkko-opetuksen kontekstissa.

1. Aktiivisuus.

Opiskelija on aktiivinen toimija. Hän osallistuu opittavan tiedon tuottamiseen. Hän on itse vastuussa oppimisestaan.

2. Konstruktivisuus.

Opiskelija ei ole tiedon passiivinen vastaanottaja, vaan aktiivinen tietojen ja taitojen rakentaja. Keskustelulistalla opiskelijat luovat yhteistä ymmärrystä uusista asioista ja sitä kautta rakentavat uutta tietoa.

3. Yhteistoiminnallisuus.

Opiskelijat muodostavat oppijayhteisön, jossa keskeistä on vuorovaikutus ja yhteinen toiminta. Opiskelijat hyödyntävät yhteisiä keskustelu- ja työskentelyareenoja ja työstävät yhteisiä oppimistehtäviä. Monilla verkkokursseilla pyritään dialogisuuteen (ks. lisää Aarnio 1999).

4. Intentionaalisuus eli tavoitteellisuus.

Opiskelija itse määrittelee ja asettaa omat tavoitteensa. Hänellä on vastuu pitää omat tavoitteensa verkkokurssin yleistavoitteiden mukaisina. Opiskelija pyrkii aktiivisesti ja tahtoen saavuttamaan asettamansa tavoitteet.

5. Kontekstuaalisuus eli tilannesidonnaisuus.

Verkko-opetuksen oppimistehtävät sidotaan opiskelijan todelliseen elämään tai niissä simuloidaan todellisen elämän tilanteita. Opiskeltavat asiat nivotaan opiskelijan muihin elämäntilanteisiin, jolloin opitut asiat eivät jää pelkästään opiskelukontekstiin, vaan ovat siirrettävissä myös muille elämäntilanteille, kuten työhön ja vapaa-aikaan (vrt. Ahonen & Helimäki 2000).

6. Itseohjautuvuus.

Opiskelija analysoi itse omaa oppimistaan ja ottaa siitä yhä enemmän vastuuta. Opiskelijan vastuu oman oppimisprosessinsa eteenpäin viemisestä ja itsensä kehittämisestä verkko-opetuksen tavoitteiden suuntaisesti lisääntyy. Apuna voidaan käyttää erilaisia itsearviointimenetelmiä, kuten oppimispäiväkirjaa tai verkko-oppimisympäristöön rakennettuja itsearviointitehtäviä.

7. Yksilöllisyys.

Yksilöllisyyttä korostavassa verkko-opetuksessa opiskelijan aikaisemmista tiedoista, taidoista, osaamisesta, motivaatiosta ja monista muista tekijöistä johtuvat erot huomioidaan verkko-opetuksen toteutuksessa.

Tarkoituksenmukaisilla suunnitelmilla luodaan kuitenkin vasta pohja mielekkäiden oppimiskokemusten syntymiselle. Jokainen opiskelija on aktiivisessa roolissa omien mielekkäiden oppimiskokemustensa luomisessa:

"Persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset ovat fenomenologisia merkityssuhteita ja osa ihmisen intentionaalista elämämaailmaa ja elämäntilannetta. Ne ovat persoonallisia, henkilökohtaisia ja ainutlaatuisia kokemuksia, jotka muovaavat ja muokkaavat ihmisen identiteettiä ja persoonallisuutta ja vaikuttavat hänen maailmankuvaansa, arvomaailmaansa,

kasvuunsa ja kehitykseensä.” (Silkelä 2001.)

Chydenius-Instituutin Verkostoyliopiston sisältötuotantohankkeissa toteutettuihin verkkokursseihin on liitetty arviointitutkimukset, joissa tutkitaan verkko-opetuksen sisällöllistä, pedagogista ja teknistä toimivuutta. Yhtenä tarkastelun kohteena on verkko-opetuksen mielekkyys opiskelijan näkökulmasta. Tutkimustulosten pohjalta Chydenius-Instituutin verkko-opetuksesta on löydettävissä monia esimerkkejä, joissa toteutuu verkko-opiskelun mielekkyys. Yksi tällainen verkkokurssi on erikoistutkija Eila Aarnoksen Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssi (2 ov), joka kuuluu luokanopettajakoulutuksen Opettajan pedagogiset opinnot (35ov) - opintokokonaisuuteen.

Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssin tavoitteena on vastata opettajien lisääntyneeseen tarpeeseen saada tietoja ja taitoja käsitellä käytännön opettajantyössä vastaantulevia, usein kipeitäkin, tilanteita. Verkkokurssilla käsitellään empatiataitojen kehittymistä, lapsen yksinäisyyttä, koulukiusaamista sekä itsekontrollin kehittymistä. Erityisesti opiskelijoiden henkilökohtaisista palautteista poimituista otteista on löydettävissä viitteitä mielekkään oppimisen kokemuksista:

” Omat yllättävät sisäiset oppimisprosessit mahdollistava kurssi.”

”Elämyksellisiä tarinoita arjesta, hyviä vinkkejä, rohkeaa ajatustenvaihtoa ja ihanan konkreettisia aiheita.”

”Eilan verkkokurssi on innostava, intensiivinen, mielekäs ja toimiva tapa oppia vuorovaikutuksessa muiden kanssa.”

”Jokaisen saa miettiä aktiivisesti asioita omasta kokemusmaailmastaan käsin.”

Kuva 4. Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssin etusivu.

Tehdyn arviointitutkimuksen lisäksi Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssi asetettiin tarkempaan tarkasteluun, jossa huomioitiin erityisesti mielekkään oppimisen kriteerien toteutuminen. Tämä tarkastelu osoitti, että Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssissa toteutuvat kaikki mielekkään oppimisen kriteerit:

1. **Aktiivisuus.** Toiminta verkkokurssilla perustuu opiskelijan omaan aktiiviseen toimintaan.
2. **Konstruktivisuus.** Yksi merkittävimmistä tavoitteista verkkokurssilla on opiskelijoiden henkilökohtaisten käyttöteorioiden ja pedagogisten taitojen kehittäminen. Työskentelyssä pyritään kokonaisvaltaiseen työskentelyyn; opiskelussa on mukana opiskelijan ”pää, sydän ja käsi”. Oppimisen tueksi verkkokurssilla tarjotaan erilaisia huolella laadittuja oppimateriaaleja, joiden tarkoitus on herättää opiskelijoiden seikkailuvietti ja oppimisen halu.
3. **Yhteistoiminnallisuus.** Verkkokurssissa keskeistä on yhteisöllinen oppiminen, keskinäinen vuorovaikutus ja asiantuntijuuden jakaminen. Viestintä tapahtuu verkossa keskustelulistojen ja chatin välityksellä. Lisäksi kurssiin sisältyy kolme lähitapaamista.
4. **Intentionaalisuus.** Verkkokurssin opiskelijoilla on omakohtaisia kehittämistarpeita ja näiden kautta konkretisoituvia oppimistavoitteita. Sisäinen motivaatio on opiskelussa tärkeässä roolissa. Verkkokurssin sisällöt ja oppimistehtävät tukevat opiskelijoiden tavoitteiden saavuttamista so. pedagogisten interventioiden löytämistä sekä auttavat opiskelijoita tulemaan tietoisemmiksi siitä, mihin he ovat pyrkimässä.
5. **Kontekstuaalisuus.** Verkkokurssissa painotetaan opiskelijoiden kokemuksista lähtevää oppimista hyödyntämällä muun muassa todellisia case-tapauksia. Tavoitteena on löytää konkreettisia työvälineitä arkielämän ongelmien ratkaisemiseen.
6. **Itseohjautuvuus.** Verkkokurssille osallistumisen kulmakivi on itseohjautuvuus; opiskelija ottaa vastuun oppimisestaan ja arvioi omaa kehittymistään.

7. **Yksilöllisyys.** Verkkokurssin opettaja ohjaa opiskelijoita heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Taustalla vaikuttaa humanistinen käsitys ihmisen ainutkertaisuudesta ja kasvamisen potentiaalista. Tavoitteena on opiskelijan "minän" kasvu. Kohderyhmän erityispiirteiden huomioimisessa auttaa aikaisemmat henkilökohtaiset kontaktit opettajan ja opiskelijoiden välillä.

Opiskelijoiden palautteiden ja tehdyn tarkastelun lisäksi on paikallaan huomioida myös verkkokurssin suunnittelijana ja opettajana toimineen Eila Aarnoksen näkemykset mielekkään oppimisen toteutumisesta Sosiaalipsykologiaa opettajille – verkkokurssilla. Aarnoksen kanssa käytiinkin pohdiskeleva keskustelu verkkokurssin mielekkyydestä ja elämyksellisyydestä. Aarnos on toteuttanut samaista opintojaksoa usean vuoden ajan ja on jo ennen verkkomuotoistamistakin panostanut opetuksen mielekkyyteen ja elämyksellisyyteen. Siksi hän kokikin olevan helpompaa toteuttaa näitä piirteitä myös verkko-opetuksessa. "Verkkokurssi ei sinänsä uudista opettajan pedagogisia näkemyksiä – niistä voi tulla vain tietoisemmaksi".

Toisaalta Aarnos koki opettajan mahdollisuudet kehittää mielekästä verkko-opetusta rajallisiksi, sillä opiskelijat ovat lopulta avainasemassa: opettaja voi ainoastaan luoda verkko-oppimisympäristön opiskelijoita varten, minkä jälkeen opiskelijoiden on otettava aktiivinen rooli. Opettajan omin sanoin: "Opiskelijoiden innostuminen, sitoutuminen ja keskinäinen luottamus ovat mielekkään oppimisen ehdottomia edellytyksiä".

Verkkokurssia suunnitellessaan ja toteuttaessaan Aarnos pyrki luettavan tekstin vähentämiseen ja sen osittaiseen muokkaamiseen kuviksi sekä visuaalisen ja esteettisen kokonaisuuden liittämiseen opiskeluun tukemaan tunteiden liittymistä opiskelijoiden oppimiseen. Samanaikaisesti hänen tavoitteenaan oli myös "siirtää" omaa opettajapersoonaansa verkkoon sekä testata opettajan läsnäolon kokemusta ja sen uusia muotoja, kuten "viisasta vetäytymistä". Näiden tavoitteiden toteuttamisen kautta pystyttiin osaltaan lisäämään verkkokurssin mielekkyyttä.

Aarnos oli myös testannut tässä artikkelissa esitettyjä ajatuksia Sosiaalipsykologiaa

opettajille –verkkokurssin mielekkyydestä kahdella opiskelijalla, jotka osallistuivat verkkokurssille vuonna 2002. Opiskelijat vahvistivat aikaisemmin antamansa palautteen ja tässä artikkelissa esitetyt tulkinnat mielekkään oppimisen kriteerien toteutumisesta verkkokurssilla. He myös ilmaisivat halunsa osallistua jatkossakin samankaltaisille verkkokursseille.

Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssi on tämän monipuolisen tarkastelun valossa oiva esimerkki mielekkyyden toteutumisesta Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa. Verkkokurssin suunnittelu on toteutettu opiskelijalähtöisesti ja toteutuksessa on hyödynnetty seikkailupohjaista opetusmenetelmää eli kokemuksellista oppimista, tarjottu tarkoituksenmukaisia tuki- ja ohjauspalveluja sekä sovellettu mielekkään oppimisen seitsemää kriteeriä.

7. Oppimisen iloa verkossa

Tässä artikkelissa tarkasteltiin verkko-oppimisen mielekkyyttä, yhtä Chydenius-Instituutin verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen periaatetta. Tarkastelun ytimenä oli mielekkäiden oppimiskokemusten mahdollistaminen verkko-opetuksessa seikkailupohjaisten opetusmenetelmien, kuten kokemuksellisen oppimisen, keinoin. Suunnittelemalla verkko-opetus opiskelijalähtöisesti, tarjoamalla tarkoituksenmukaisia tukipalveluja sekä toteuttamalla mielekkään oppimisen kriteerejä kokemuksellisen oppimisen yhteydessä mahdollistetaan elämänmakuisten oppimisseikkailujen kokeminen myös verkossa.

Tässä artikkelissa osoitettiin, että huippuelämyksiä ja seikkailuntunnetta voi kokea myös huolella suunnitellussa ja toteutetussa verkko-opetuksessa. Opiskelija voi kokea oppimisen iloa myös verkossa; erityisesti kun verkko-opetus on suunniteltu ratkaisemaan todellisia ongelmia ja kun se auttaa kehittämään hyvää elämää, luovuutta ja parempaa osaamista (Joronen ym. 1997, 27). Erityisesti aikuisopiskelijoiden kohdalla verkko-opetus joutuu ankaran tarkastelun kohteeksi; sen on oltava mielekästä; merkityksellistä opiskelijan toiminnan kannalta ja toimivaa todellisissa työ- ja elämäntilanteissa (Engeström 1981, 9).

Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa lähdetään parhaimmillaan yhdessä

opiskelijoiden kanssa kokemaan mielen seikkailuja; vapaaehtoisia, arvaamattomia ja yksilöllisiä oppimisprosesseja. Verkko-opetuksen toteuttamisessa lopulta ainoa merkityksellinen tavoite onkin tarjota ihmisille mahdollisuus kokeilla omia siipiään; lentää palan matkaa perhosen siivin seikkailun maailmassa.

8. Lähteet

Kirjallisuus:

Aarnio, H. 1999. Dialogia etsimässä. Opettajaopiskelijoiden dialogin kehittyminen tieto- ja viestintäteknistä ympäristöä varten. Acta Universitatis Tamperensis 676. Tampereen yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja.

Aggarwal, A. & Bento, R. 2000. Web-Based Education. Teoksessa Aggarwal, A. (toim.) Web-Based Learning and Teaching Technologies: Opportunities and Challenges. London: Idea Group Publishing, 2-16.

Ahonen, J. & Helimäki, E. 2000. Mitä oppiminen on? Esi- ja alkuopetuksen materiaalit. Opetusalan koulutuskeskus. Saatavissa www-muodossa: <http://www.opeko.fi/esitteet/ESI_JA_ALKU_OPETUKSEN_MATERIAALIT/Materiaalipaketti%202/Oppimisk%C3%A4sitys-opintomoniste.doc> Viitattu 8.2.2003.

Ahonen, M., Lehto, S., Lehto, S., Myllymäki, M., Stång, V. 2002. Verkkoluotsi – Ohjeistus verkkokurssien suunnittelijoille. Saatavissa www-muodossa: <http://verkkoluotsi.chydenius.fi>. Viitattu 23.3.2003.

Bowles, S. 1998. Olemassaolo elinikäisenä mahdollisuutena oppia huolehtimaan ja välittämään. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena, 27-59.

Dewey, J. 1990. Experience and Education. New York, Macmillan.

Engeström, Y. 1981. Mielekäs oppiminen ja opetus. Julkaisusarja B nro 17. Valtion

koulutuskeskus. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Filppula, P. 2001. Oppimistyyli verkko-opiskelussa. Saatavissa www-muodossa: <<http://www.cs.helsinki.fi/u/kurhila/sem/valmiit/vosem-filppula.doc>> Viitattu 8.2.2003.

Hakkarainen, K. & Järvelä, S. 1999. Tieto- ja viestintätekniikka asiantuntijaksi oppimisen tukena. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.), Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulma. Juva: WSOY, 241-256.

Joronen, L., Ahola, J., Lampinen, O. & Niemelä, S. 1997. Oppimisen ilo. Kansallinen elinikäisen oppimisen strategia. Komiteamietintö 1997: 14. Opetusministeriö. Helsinki: Edita.

Karppinen, S. & Valta, J. [ei vuosilukua]. Koulu(tus)maailman rakentuminen. Saatavissa www-muodossa: <http://www.minedu.fi/nuora/ml104_98.html> Viitattu 21.3.2003.

Kiviniemi, K. 2000. Johdatus verkkopedagogiikkaan. Kokkola. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Kolb, D. A. 1984. Experiential Learning. Prentice-Hall, Englewood Cliffs.

Kynäslahti, H. ja Wager, P. 1999. Changing Roles of the Teacher in Inter-institutional Networks of Schools. The European Journal of Open and Distance Learning.

Lehtinen, E. 1997. Tietoyhteiskunnan haasteet ja mahdollisuudet oppimiselle. Teoksessa Lehtinen, E. (toim.) Verkkopedagogiikka. Helsinki: Edita, 12-40.

Lehto, S. 2002. Open and Flexible Online Courses - Reality or Fiction? Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti. ChyNetti no 14. Saatavissa www-muodossa: <<http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynetti/artikkelit/chynetti14.html>> Viitattu 21.3.2003.

Lehtonen, T. 1998. Kunnioittava kohtaaminen elämyspedagogisessa työssä.

Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena, 97-107.

Luoto, I. 2003. Kolmen tutkimuksen palapeli. Millainen kuva verkko-opetukseen? Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti. ChyNetti nro 28. Saatavissa www-muodossa: <<http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynetti/artikkelit/chynetti28.html>>

Martikainen-Pellikka, S. 1998. Elämyksiä, kokemuksia ja elämisen taitoja. Elämyspedagogiikan mahdollisuudet alkuopetuksessa. Kasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Chydenius-Instituutti. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa www-muodossa: <<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/833.pdf>> Viitattu 21.3.2003.

Nevgi, A. & Tirri, K. 2001. Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-opiskelussa. Teoksessa Sallila, P. & Kalli, P. (toim.) Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena. Aikuiskasvatuksen 42. vuosikirja. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, Kananvalistusseura, Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 117-151.

Ruotsalainen, M., Tervola, T. & LeBaron, J. 2000. Student support in an international Web-based Graduate Course in educational technology. Innovations in higher education -konferenssi 30.8.-2.9. 2000. Helsinki.

Sikkelä, R. 2001. Luokanopettajaksi opiskelevien persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset. Kasvatus 32 (1), 15-23.

Stång, V. 2003. Turhaa koristelua? Visuaalisuus verkko-opiskelussa. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti. ChyNetti nro 29. Saatavissa www-muodossa: <<http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynetti/artikkelit/chynetti29.html>>

Telemäki, M. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä; Atena, 11-25.

Keskustelu: Aarnos, Eila. 24.4.2003.

Kuvat: Mervi Ahonen

Kuva 1. Verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet Chydenius-Instituutissa. 2003.

Kuva 2. Aikuisopiskelukin voi olla seikkailu; yksilöllinen mielen seikkailu. 2003.

Kuva 3. Opiskelija verkko-opetuksen suunnittelun keskipisteessä. 2003.

Kuva 4. Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssin etusivu. 2002.

Artikkeli on toteutettu osittain Länsi-Suomen lääninhallituksen rahoituksella.

Lähdeviite: Lehto Sini (2003) Verkkokurssi - elämänmakuinen oppimisseikkailu?
Kokkola : Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti. ChyNetti nro 27. Saatavissa:
<http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynetti/artikkelit/chynetti27.html>.

 Päivitetty 15.05.2003

